

PSİKOLOJİK DANIŞMA ve REHBERLİĞİN KONUSU

“Rehberlik ve psikolojik danışma kavramları, modern eğitimin çok önemli bir parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade eden terimlerdir. Özellikle rehberlik sözü daha 1938’lerde okul müfredat programlarımızda geçmiş olmakla beraber , daha çok 1950’lerden sonra sıkça konuşulup tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle 1970’den buyana da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin “uzman” kişilerce yürütülen ayrı bir “yardım” ve “ihtisas” faaliyeti olarak okul eğitim programlarımızda yer almış olduğu memnuniyetle görülmektedir.”(Mertol;1998,s.5)

Aslında, bilen bir kimsenin bilmeyen kimseye yardımı, yol göstermesi, insan toplumları kadar eskidir. Yani rehberlik ve danışma kavramı, toplum yaşamının bünyesinde mevcuttur. İnsanoğlu öteden beri yabancı olduğu bir durumla karşılaşınca veya bir derdi olunca, güvendiği birine derdini açması, sorun hakkında ondan fikirler alması, toplumsal yaşamda insan ilişkilerinin önemli bir yanını teşkil etmektedir. Kişi güvendiği birisine derdini açıp anlatmakla, sorunla ilgili yeni bilgiler, görüşler, soruna yeni bir bakış açıları kazandırabilir. Problemin karanlıkta kalmış yönlerini daha iyi görmeye başlayabilir. En azından içini boşaltıp baskıdan kurtulmuş, rahatlamış olabilir. Güvendiği kişinin akılcı, moral ve güç verici tavır ve sözleri sonucu kendinde yeni bir dayanma gücü bulup, sorunla uğraşma azmi kazanmış olur.

Diş ağrısı çeken birini düşünelim. Çektiği ıstırapı dostuna anlatır. Dostu cevap verir: “Geçmiş olsun ! Bilirim, diş ağrısı çok ıstırap vericidir.” Öteki devam eder: “Evet, geçen akşam yemeği yarıda bırakıp kalkmak zorunda kaldım. Lokmayı basar basmaz beynimde şimşek çaktı!” Sözü öteki alır “Ne zor değil mi! Benimde öyle olmuştu. Neyse ki falan dişçiye gittim de tedavi ettirip kurtuldum. Ama iyi bir dişçi.” Problemlı kişi, o dişçinin adresini alır.

İşte bu küçük örnekte basit bir rehberlik işi cereyan etmiştir. Dostu, problemlı kişiye bir anlayış göstermiş, önüne basit bir çözüm fikri sermiştir. Problemlı kişi dişçiye gitmiş ve tedavi olmuştur. Dişi tedavi eden doktorun yaptığı tedavi, kişiye büyük bir yardımdır ama bir rehberlik ve danışma değildir. Halbuki dostunun konuşmasında da yardım vardır ama bu yardımda çekilen ıstırapı gerçekten anlayış, onunla hemhal oluş ve ortaya kişinin karar vermesine yardım edebilecek çözüm yolu koyuş vardır. İşte bu bir rehberliktir.

Bu örnekte vuku bulan rehberlik ve danışma, tabii ki sistemli ve amaçlı yapılmış rehberlik ve danışma sayılmaz. Ama burada gene de psikolojik yardım cereyan etmiştir. Günlük hayatımızda bunun gibi daha bir çok psikolojik yardım etkileşimleri olup durmaktadır. Aynı şekilde, okullarımızda da bu çeşitten birçok “yardımlar” olmaktadır. Ama bunlar sistemli, bilinçli ve uzman kişilerce yapılmış psikolojik yardımlar olmaktan ziyade, karara vuku bulmuş yardımlardır ki bunlara “rehberlik” değil, “tesadüfi rehberlik demek mümkündür.

“Duyan ve düşünen canlı bir varlık olarak her insan, günlük yaşantısında birçok problemlerle karşılaşır durmaktadır. Aile-içi, meslek –içi toplumda kişiler arası ilişkilerde ya da kendi iç dünyasında birçok sevinçleri, üzüntüleri, düşünceleri, kaygı ve heyecanları olup durmaktadır. Bazı tercihler yapmak, kararlar almak, yeni uyumlar sağlamak durumundadır. Sorunların birçoğunu kendi imkanları ile uygun bir çözüme kavuşturabilir. Ama bazılarının karşısında da kendini köşeye kısılmış hissedebilir. Ya problemin çeşitleri, yönleri hakkında yeterli bilgiye, gerekli tecrübeye ve moral gücüne sahip değildir, ya da kendini iyi tanınamaktadır. Bu çabalarda kişinin dışardan birinin, “bilen” birinin yardımına ihtiyaç duyacaktır.”(Tan;1992,s.12)

REHBERLİK NEDİR?

- Rehberlik, seçimler ve uyum yapmada, problem çözmede bir kişinin ötekine verdiği yardımdır.
- Rehberlik, problem çözebilmesi, bağımsız hale gelebilmesi ve içinde yaşadığı toplumun sorumlu bir üyesi olabilmesi için bireye verilen yardım sürecidir.
- Rehberlik, demokratik ortam içinde bireyin kapasite ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmeyi amaçlayan ve uzman kişilerce verilen ve tüm eğitim programının bir parçası olarak sunulan hizmetlerdir.
- Rehberlik, kendini anlaması ev okul ve topluma en iyi uyum yaparken kendi kendini yönetebilmesi için, bireylere yardım etme sürecidir.
- Rehberlik, kendini ve kendi dünyasını anlaması için bireye yardım etme sürecidir.
- En geniş anlamda rehberlik, bir insanın başka bir insana ya da gruba, o insanın ya da grubun en iyi bir biçimde yaşamasına, insanların kendilerini gerçekleştirmelerine en elverişli yolları bulabilmeleri için yapılan yardımlardır.

Buraya kadar yapılan açıklamalarda rehberliği şöyle tanımlayabiliriz:”Rehberlik, bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanıması ve doğru tercihler yaparak kendini gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım sürecidir.

Yardım kavramı ile kastedilen tavsiye vermek, akıl öğretmek, bireyi doğru olduğu varsayılan bir hareket tarzı benimsemeye ve uygulamaya zorlamak olmayıp, onun çeşitli seçenekleri tanımada ve en uygun olanı seçmesi için gerekli değerlendirmeyi yapabilecek hale gelmesine çalışmaktır.(Mertol,Arsoy ve Ergin;1998,ss.12-13)

REHBERLİĞİN TEMEL TAŞLARI

• “Rehberlik bir süreçtir. Rehberlik bir anda olup biten bir iş değildir. Rehberlik çalışmalarının etkili sonuçlar vermesi bir süre gerektirir. Rehberlik hizmetleri sürekli, sadece okulda değil insanın bulunduğu her yerde vardır.”(Kepçeoğlu; 1992, s.9)

- “Rehberlik bireye yardım etme sürecidir. Rehberlik yardımı psikolojik bir yardımdır, yol gösterme, öğüt verme, bilgi yardımı değildir. Rehberlikte hem yardım eden hem de yardım alan önemlidir. Bunlar arasındaki ilişkiler tek yönlü değildir, her iki tarafın istekliliği ve gönüllülüğü esastır.”(Kepçeoğlu; 1992 ss.9-10)
- “Rehberlik yardımı bireye dönüktür. Rehberlik hizmetlerinin merkezinde birey vardır. Okul ortamında rehberliğin ilgilendiği birey öğrencidir. Her öğrenci geliştirilebilecek kapasiteye sahiptir.

Bunun için, günümüzde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin ayrılmaz ve tamamlayıcı yanını oluşturur.

Rehberlik anlayışında genel olarak birey değerlidir. Rehberlikte bireyin gücüne güvenilir. Bireye yardım edildiği takdirde kendi kendine yeterli hale gelebilir.

- Rehberlik bilimsel ve profesyonel bir yardımdır. Rehberlik yardımının dayandığı bilimsel ilkeler ve yöntemler vardır. Onun için, rehberlik hizmetleri bu alanda yetişmiş uzman kişilerce profesyonel bir düzeyde sunulduğu takdirde etkili olabilir.
- Rehberliğin esası bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardım etmektir. Kendini gerçekleştirme psikolojik danışma ve rehberlik yardımını tüm boyutlarını içine alan bir kavramdır.”(Kepçeoğlu; 1992, ss.9-10)

REHBERLİK, PSİKOLOJİK DANIŞMA VE PSİKOTERAPİ

Psikolojik Danışma faaliyetleri kişiye yardımı hedef alan rehberlik faaliyetleri içinde kendine has nitelikleri olan bir hizmet grubudur.

“Psikolojik danışma, problemleri kişi (danışan) ile, onun kişisel probleminin çözümüne yardımcı olabilecek uzman kişi (danışman) arasında , problemin çözümüne dönük olarak kişi kişiye ve yüz-yüze cereyan eden psikolojik bir yardım oluşumudur.” (Mertol,Arsoy ve Ergin;1998,s.14) Danışanla danışman arasında cereyan eden bu yardım oluşumu esasta, karşılıklı görüşmeler yolu ile gerçekleşir. Bu özel niteliği bakımından psikolojik danışma, danışanın seçmeler yapmasında, kararlar vermesinde, planlar yapmasında ve uygulamaya koymasında kişiye yardımı hedef alan bütün diğer rehberlik faaliyetlerinden farklıdır.

Yüz-yüze, bir problem etrafında görüşmeye dayanan psikolojik danışma faaliyetleri, işaret edilen bu nitelikleri ile, rehberlik faaliyetlerinin özü, ana mihveridir. Kişiyeye yapılacak bütün rehberlik, dönüp dolaşıp yüz yüze olan bu psikolojik etkileşim görüşmelerine gelmektedir. Bütün rehberlik faaliyetlerinin sonal (nihai) amacı, kişiyeye problemini çözüp yeterli bir uyum ve denge sağlamasına yardım etmektir. Sınıflarda, ders dışı faaliyetlerde, sosyal ilişkilerde, çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüüp gelişmesini, yaşının gerektirdiği erginliğe en uygun şekilde ulaşmasını sağlamak için yapılan rehberlik faaliyetlerinin birçoğu, psikolojik danışmada gereken kişi kişiyeye, yüz-yüze olan etkileşim ilişkisini gerektirmez. Mesela, çocukların meslek seçmelerinde yardımcı olabilecek nitelikteki mesleklere ait kitap ve benzeri yayınları toplayıp çocukların istifadesine sunmak, bir rehberlik faaliyetidir ama bir psikolojik rehberlik değildir. Bu bakımdan diyebiliriz ki bütün psikolojik danışma faaliyetleri, rehberlik faaliyetleridir, ama rehberlik faaliyetleri, psikolojik danışma değildir.

“Rehberlik ve psikolojik danışma kavram ve uygulamalarına giren birçok hizmet alanı vardır. Psikolojik danışma, rehberlik hizmetlerinin özünü ve merkezini oluşturmaktadır. Bireye verilen psikolojik yardım ilişkileri incelendiğinde rehberliğin psikolojik danışmada daha geniş kavram ve uygulama olduğu görülmektedir. Şurası da işaret edilmelidir ki okulda rehberlik uzmanının, bütün öğrencilere yapılacak yardımları bu çeşitten kişi kişiyeye veya karşı karşıya yardım ilişkileri haline getirmesi zaten mümkün değildir. Okulun tüm eğitim programı içinde yer alacak olan rehberlik faaliyetleri için, onun yapması gereken daha birçok faaliyet vardır. Ofisinde oturup zamanını sadece danışma görüşmeleri yapmaya ayıramaz. Rehberlik faaliyetlerinden bazıları da zaten doğrudan doğruya kişi kişiyeye danışma görüşmelerini gerektirmez. Ama bütün rehberlik faaliyetleri, kendi sorunlarını kendi başına çözebilecek erginliğe henüz ulaşmamış bireylere yardım için yüz yüze ilişkileri gerektiren psikolojik danışma oluşumuna en iyi hazırlığı sağlar.

Psikolojik danışma ile psikoterapi arasında da ortaklık ve ayrılıklar vardır. Her ikisi de, esasta, problemleri kişiyeye yapılan psikolojik yardım ilişkisidir. Her ikisi de danışanla uzman kişi arasında bir problemin çözümü için yüz yüze cereyan eden görüşmelere dayanır. Her ikisi de, kişiyeye yardım için, genelde aynı psikolojik teknikleri ve metotları kullanırlar.

Bu ortak yönleri karşılıklı psikolojik danışma, “normal” saydığımız kişilerin günlük hayatta yapacakları uyumlara karşılaştıkları olağan seçme ve kara verme soruları ile uğraşır. Psikoterapi ise, kişilik bozulmalarına yol açmış kaygı ve nörotik davranışların hakim olduğu “normal dışı” kişilik sorunları ile uğraşır.

O halde bir genelleme yapılmak istenirse, psikolojik danışma, genellikle bir okul, endüstri veya sosyal hizmet veren bir kurum ortamı içinde, “normal” kişilerin “normal” sayılan sorunlarıyla kişiye yardım için uğraşır. Psikoterapi ise genellikle bir klinik ortamda ve kökleşip derinleşmiş, sebepleri geçmişin karanlıklarında kaybolmuş sorunların yarattığı “normal dışı” kişilik sorunlarına yardıma çalışır.

Şurası da hemen belirtilmelidir ki, “normal” le “normal dışı” arasındaki sınırı çizmek kolay değildir. Birinin nerede bitip diğerinin nerede başladığını tayin etmek zordur. Hele tek bir görüşmede bu teşhisi koymak hem zor hem de tehlikelidir. Bu konu, psikolojik danışma hizmetleri konusunda daha etraflı ele alınacaktır.

“Rehberliğin anlamı ilke ve kavramları, bütünü ile rehberliğin amacını yansıtır. Ancak, ayrı bir başlık altında rehberliğin amacını özetlemek gerektiğinde buna rehberlik kuram ve uygulamaları ile ulaşılmak istenen bir sonuç olarak, rehberliğin amacı bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir. Günümüzde kendini gerçekleştirme, genel olarak psikolojik danışma ve rehberlik altında tüm hizmetlerin amacı olarak kabul edilmektedir.”(Kepçeoğlu; 1992, s.13)

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANIN AMAÇLARI

“Konusu incelendiğinde de anlaşıldığı gibi rehberlik ve psikolojik danışmanın amacı bireyin, kendini tanımasını ve kendi güçlerine güvenmesini sağlayarak , kişisel- toplumsal gelişimine yardımcı olmaktır.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden yararlanan birey sonuç olarak şunları başarabilir:

- Kendi yetenek ve ilgilerini, eğitim olanaklarını, içinde yaşamakta olduğu toplumun beklentilerini ve meslekleri tanımış olabilir.
- Özyapısından gelen ya da doğal ve toplumsal çevresinin etkileri sonucu ortaya çıkan sorunlarını görebilmeli ve bunları çözümlenebilir. Bedensel, devinışsel, bilişsel ve duyuşsal sorunlarının olası çözüm yollarını inceleyerek, bu yollardan uygun olanı kendi özgür iradesi ile seçebilmelidir.
- Başkaları ile iyi ilişkiler kurabilmeli, yaşama karşı olumlu bir tutum göstermelidir.
- Boş zamanlarını en uygun biçimde kullanabilmek için gerekli anlayış ve görüşü edinmiş olmalıdır.

Görülüyor ki rehberlik ve psikolojik danışma; eğitimin amaçladığı kişinin bir bütün olarak gelişmesine, kendini gerçekleştirmesine yardım eden bir hizmet olarak belirmektedir.”(Bakırcıoğlu; 2000, s.9)

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANIN İLKELERİ

Rehberlik ilkeleri ve bu ilkelerle ilgili temel kavramlar bir kişinin genel olarak sahip bulunduğu rehberlik anlayışını gösterir.

Rehberlik Anlayışı: Kısaca rehberlikle ilgili temel ilkeleri ve kavramları anlamadır. Rehberlik alanının boyutları;

- Rehberliğin temel ilke ve kavramlarını anlama ile ilgili kavramsal
- Rehberlikteki görev ve sorumlulukları kabul etmeye, hazır oluşla ilgili ilgili tutumsal
- Kişiler arası beşeri ilişkilerle ilgili sosyal boyutlardır.

Rehberlik anlayışı bu üç boyut arasında rehberlik ilke ve kavramlarını anlama ile ilgili olan kavramsal boyut içinde yer almaktadır.

Rehberliğin ilkelerini şöyle sıralayabiliriz:

Her birey seçme özgürlüğüne sahiptir: Rehberlik, bireye seçme özgürlüğü tanıyan çevrelerde var olabilir. Rehberliğin görevi bireyin bu özgürlüğünü kullanabilmesi için seçenekleri algılayabilmesine ve doğru tercihler yapmasına yardımcı olmaya çalışmaktır.●

İnsan saygıya değer bir varlıktır: Saygı bir başkasını değerli bir varlık olarak algılamak, onun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmak demektir. “Bir başkası” kavramı; dinini, ırkını, cinsiyetini, sosyal sınıfını, fiziksel ve psikolojik özelliklerini dikkate almaksızın, tüm insanları kapsayacak kadar yaygın olmalıdır.●

Rehberlik hizmetlerinden yararlanmak isteğe bağlıdır:(Gönüllülük) Rehberlik hizmetleri, birinci derecede bireyi hedef alır. Onun iç dünyasının daha iyi anlaşılması amacını güder. Bu nedenle bu hizmetten yararlanmak kişinin isteğine bırakılmalıdır.●

Rehberlik hayat boyu yararlanılabilecek bir hizmettir: Rehberliğin fonksiyonu kişilik gelişimini gerçekleştirmek daha doğrusu gelişimini kolaylaştıracak koşulları sağlamak olarak tanımlanır. O zaman rehberlik hizmetlerinin kişiye bütün hayat basamaklarında verilmesi gerekir.●

Gelişim doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte her gelişim basamağının kendine özgü görevlerinin yerine getirilmesinde bireyler zaman zaman yardıma ihtiyaç duyabilirler. Bu nedenle rehberliği sadece belli yaş dönemlerine özgü bir hizmet olarak görmemek, ihtiyacı olan herkese hangi gelişim döneminde bulunursa bulunsun yardı sağlamak gerekir.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin verilmesi sırasında danışmanın mahremiyetine saygı duyulmalı, onun sırlarını saklamaya özen gösterilmelidir. Psikolojik danışma oturumlarında danışmanın sağladığı güven ortamı içinde danışan bazen kendisine bile itiraf edemediği, söyleyemediği yaşantılarını danışmanla paylaşabilir. Danışman bunları, danışanın onayı olmaksızın hiçbir kurum ya da şahsa iletmemek durumundadır.●

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ilgililerin işbirliği ile yürütülmelidir: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bu alanda yetişmiş uzmanların liderliğinde, öğretmen, yönetici ve diğer okul personelinin ortak bir amacı gerçekleştirmek için el birliği ile çalışmalarını gerektirir. •

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri tüm öğrencilere açık bir hizmettir: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacı bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine yardımdır. Kendini gerçekleştirme bütün canlılarda özellikle insanlarda görülen doğal bir eğilimdir. O halde bu hizmetler bütün bireylerin yararlanmasına açık olmalıdır. •

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bireysel farklılıklara saygı esastır: Her birey kendine özgü bir varlıktır, ilgi, yetenek, değer ve tutumlarıyla başkalarından farklılıklar gösterebilir. Farklı yaradılışı olan, farklı çevrelerden gelen bireylerin ihtiyaçları da farklıdır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bireylerin b• irbirinden farklı eğitim ihtiyaçlarına dayalı bir ortamda gerçek manada işlevini sürdürebilir. Rehberlik uzmanları bireysel farklılıklara saygılı eğitim ortamlarının sağlanması hususunda çaba göstermelidir.

hem de topluma karşı sorumludur: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bireyin hem kendi isteklerini yerine getirmesine yardımcı olmalı, hem de topluma uyum sağlamasını kolaylaştırmalıdır. • Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri hem bireye

ayrılmaz bir parçasıdır: Eğitim sürecinde diğer fonksiyonlarla rehberlik, ahenk içinde yürütülmelidir.

Rehberlik eğitimden ayrı ama eğitim için yürütülen bir hizmet olarak anlaşılmalıdır. • Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri eğitimin

“Rehberlik anlayışını oluşturan temel ilkelerin belirgin bir açıklığa kavuşturulması, alanın bir bütünlük içinde gelişmesini sağlamak bakımından önemli bir gerçektir.”(Kepçeoğlu; 1992, s.32)

“Rehberliğin temelinde insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır.”(Kepçeoğlu;1992, s.32)

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık “her derde deva” bir hizmet değil; sınırlılıkları olan bir hizmet bütünüdür.

Sağlıklı etkin bir kişilik geliştirmek için ruhsal yardımla birlikte, diğer kişilik hizmetlerinin de karşılanması gerekir.

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile kişinin, kendisine tanıtılabilmesi için o; bedensel, devinışsel, bilişsel ve duyuşsal tüm yönleriyle tanınmaya çalışılmaktadır. ancak Rehberlik ve psikolojik danışmanlık Hizmetleri, bu hizmetlerden yararlanmak isteyen kişinin kendisi, ailesi, öğretmeni, yöneticisi ile işbirliği yapılabildiği ölçüde gerçekleştirilebilmektedir. Öğrenciye, anne-babasına, toplumsal ekonomik koşullarına, öğretmen ve yöneticilerine karşın, Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti verilemez.

Rehberlikte, danışana karşın, onun sorununu çözmeye yer olmadığı gibi, onunla birlikte onun sorunu çözmeye de yer yoktur.(Bakırcıoğlu; 2000, ss.10-11)

Rehberlikte uzmanından beklenen; bu hizmetlerden yaralanmak isteyen kişiye kendi gerçeklerini, sorunlarını ve çevresini tanıması için yardımcı olmaktır. Bu anlamdaki yardımla kişi; kendi güçlerini kullanarak sorunlarını çözebilecek ve kendini gerçekleştirebilecek duruma gelecektir.

- Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde yarıdan fazla olan yanlış anlatılardan bazıları şunlardır:

1. *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık yardımı bireye tek yönlü olarak dorudan doğruya yapılan bir yardım değildir:* Rehberlik ve psikolojik danışmanlık yardımı karşılıklı yardım sonucu meydana gelir.

2. *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin temelinde bireye acımak, onu kayırmak, her sıkıntıya düştüğünde ona kanat germek gibi bir anlayış yoktur:*Rehberlik ve psikolojik danışmanlık anlayışına göre birey güçlü bir varlıktır. Sunulan yardım ile birey sahip olduğu gücü kullanma ve daha da geliştirme olanağına kavuşur.

3. *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bireyin sadece duyuşsal yanı ile ilgilenmez:*Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bir bütün olarak bireyin tüm gelişimi ile yakından ilgilenir. Buna göre sosyal, duyuşsal, zihinsel hatta fiziksel gelişim gösteren her türlü gelişim sorunu, mesleki ve eğitsel sorunlar ve tüm kişisel sorunlar Rehberlik ve psikolojik danışmanlığın yakından ilgilendiği konulardır.

4. *Rehberlik ve psikolojik danışmanlıkta kullanılan bütün yöntemler ve teknikler amaç değil araçlardır:* Yapılan testlerin, anketlerin sonucu öğrenciye dönük olmazsa hiçbir işe yaramaz.

5. *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bu yardımı alan birey bakımından akademik öğrenme konusu ya da ders değildir:* Genel bir kural olarak rehberlik bireye bilgi verme işi değildir.

6. *Rehberlik bir disiplin görevi değildir, rehberlik yargılamaz ve ceza vermez:*Okullarda Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetini bir disiplin ve kontrol aracı olarak görmek kesinlikle yanlıştır.(Bakırcıoğlu;2000,s.11) Rehberlik ve psikolojik danışmanlık yardımı ile öğrenci davranışları değişebileceği böylece öğrencilerin daha sağlıklı ve dengeli bir birey olabilmeleri açısından bir bağlantı kurulabilir.

7. **Rehberlik ve psikolojik danışmanlık her türlü sorunu hemen çözebilecek sihirli bir güce sahip değildir:** rehberliğin sağlanabilmesi için bireyin almaya açık olması gerekir. Almaya hazır ve istekli olmayan birey için yardımı sonuç vermeyebilir.(Kepçeoğlu; 1992, ss.23-24-25)

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANIN EĞİTİM VE ÖĞRETİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Rehberlik ve eğitim

Günümüze kadar eğitimin bir çok tanımı yapılmıştır. Yapılan bu tanımlardan bazıları eski görüşleri, bazıları ise yeni görüşleri yansıtır. Eski bilginler eğitimi; “dıştan içe doğru yapılan amaçlı ve sistemli etkiler”(Binbaşıoğlu;1986, s.10) olduğunu savunuyorlardı. Mesela Durkheim gibi 19. ve 20.y.y.’nin bazı ünlü düşünürleri eğitimi; “Yetişkinlerin gençler üzerinde yaptığı etkiler”(Binbaşıoğlu; 1986,s.10) olarak tanımlamışlardır. Ama son zamanlarda yapılan araştırmalar ve görüşler çocuğun eğitilmesinde kendisinin de rolü olması gerektiğini savunuyor ve günümüzde eğitim programları bu anlayışa göre düzenlenmektedir. Eğitim programı kavramı öğrencinin gelişmesi için düzenlenen etkinliklerin tümüdür. Ayrıca konu alanlarından hız alan eğitim programlarının yerini öğrenciden hız alan eğitim programları aldığı için rehberlik hizmetleri de eğitim programlarının ayrılmaz ve tamamlayıcı bir tarafını oluşturmaktadır. Eğitim ile rehberlik ve psikolojik danışma, amaçları itibarıyla bireylerin kendilerini tanımalarına ve gerçekleştirmelerine yardım etmek suretiyle bireylerin davranışlarını değiştirmeye yöneliktirler. Eğitim sürecinin tamamlayıcı bir yanı olan rehberlik ve psikolojik danışma, eğitimin amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olur. Amaçları aynı olan eğitim ile rehberlik ve psikolojik danışma bir birine benzeseler de bir birinden farklı kavramlardır. Mesela bu farklılığa bir örnek verecek olursak: Eğitim diğer boyutlarındaki hizmetlerde denetim, yönetim, disiplin, yargılama, bilgi aktarma, sınav, not verme v.b. işlemler ve uygulamalar varken, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bu türlü uygulamalar yoktur. Özet olarak şunu söyleyebiliriz: Eğitim ile rehberlik ve psikolojik danışma aynı şeyler değil; rehberlik ve psikolojik danışma eğitimin tamamlayıcı bir boyutudur.

Rehberlik ve Öğretim

“Rehberlik ve psikolojik danışma bilgi verme açısından öğretime yaklaşırsa da ikisi arasında çok farklar vardır.” (İÜ Ed. Fak. Eğit. Bil. Böl. Ders Notları;s.32) Bu farkları şöyle sıralayabiliriz:

· Öğretim toplu halde bulunan, oldukça kalabalık gruplar verilen bir hizmet iken, rehberlik ise bireysel bir yardımdır.

Rehberlikte önce bireye sonra küçük gruplara yardım söz konusudur. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri mutlak surette bu şekilde yapılması gerekir. Bu demek oluyor ki öğretimde rehberlik için grubun büyüklüğü açısından gözlenen fark bu yüzden önemlidir.

· Öğretim zorunlu lakin rehberlik hizmetlerinden yararlanmak zorunlu değildir.

Rehberlikte gönüllülük ilkesi esastır. Yani bu hizmetten isteyenler yararlanır. Rehberlik hizmetlerinin ise sınıflarda yürütüldüğü; bir mesleki tanıtma programı, toplu test uygulamaları, öğrenci gözlem fişleri ve öğrenciyi tanıma işlemleri gibi durumlarda bütün öğrencileri kapsadığı görülür. Demek ki bu gönüllülük ilkesi daha çok psikolojik danışma hizmetleri için geçerlidir.

· Öğretimde hedeflenen davranışların ne ölçüde kazanıldığı sınavla değerlendirilir. Oysa rehberlikte gönüllülük ilkesi esas olduğu için böyle bir uygulama yoktur. Öğretim hizmetleri rehberlik ilkelerine göre yürütüldüğü vakit; değerlendirme esnasında öğrencinin kapasitesi göz önünde bulundurulacağından bu ikisi arasındaki fark giderek azalacaktır.

· Rehberlik bireyin iç dünyasına, yaşantılarına, kısacası duygusal yönüne yönelmiş hizmetlerdir. Öğretim ise toplumun ve insanlığın kültürel mirasını bilgi olarak aktarır, bu bilgilerden düşünme ve problem çözme gücünü geliştirmektedir. Rehberlik ise derslerde kazanılan bilgileri bütünleştirerek hayata uygulanmasına yardımcı olmaktadır.

OKULLARDA PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK HİZMETLERİ NEDEN GEREKLİDİR?

Rehberlik ve psikolojik danışmanın ne olup ne olmadığı, ilkeleri, amaçları, sınırlılıkları ve yararlandığı bilim dallarından yukarıda bahsedilmiştir. Bunlara dayanarak rehberlik ve psikolojik danışmanın okullarda neden gerekli olduğu hususlarına bir göz atalım. Bu hususları şöyle sıralayabiliriz:

· Okul çeşitlerinin artması

Yaşamın gittikçe karmaşık bir yapı alması, hayata adam yetiştirmek ve hazırlamakla yükümlü olan okulların çeşidini de artırmıştır. Bu gün ilköğretimi bitiren bir çocuğun girebileceği bir çok orta dereceli okul mevcuttur. Bu okulların her birisinin giriş koşulları ve öğrenciyi sağladığı avantajlar farklı farklıdır. İşte çocuğun ve ailesinin bu hususlarda yanlış bilgiler edinmemesi ve bocalaması için rehberlik hizmetlerine ihtiyaç vardır.

“Öğrencinin karşılaştığı sorunlar yalnızca okul seçme problemi değildir. Girdiği okulun dalları arasından kendi yetenek, ilgi ve kişilik yapısına en müsait olanı seçmesi lazımdır. Ayrıca girdiği programda bir çok seçmeli ders olabilir. Öğrenciler bir çok seçmeli ders arasından kendi amaçlarına en uygunlarını seçme ve an programı aksatmadan zamanında mezun olamama problemleri ile karşılaşmamalıdır. Çocukların bu hususlarda da rehberlik hizmetlerine ihtiyaçları vardır.”(Tan;1992; s.32)

· Okul yapısındaki değişme ve gelişmeler

Bilim ve yaşamdaki değişikliklerin bir sonucu olarak bu günkü okullar da kendi yapılarında değişikliklere gitme ihtiyacı duymaktadırlar. Ders sayısı artırılı biliniyor veya bazı derslerin süresi kısaltılıyor, bazı dersler konulup bazıları kaldırılıyor. Bu değişikliğe en güzel örnek olarak; bilgisayar ve yabancı dil derslerinin ilköğretimin birinci kademesinde zorunlu hale getirilmesini verebiliriz. Ayrıca herkesin çocuğunu okutmak istemesi ve yetersiz imkanlardan dolayı sınıflar kalabalıklaşmakta böyle olunca da herkese ayrı ayrı program uygulanamamaktadır. Bundan dolayı da sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Okulların bir başka işlevi de çocuğu demokratik yaşama hazırlamaktır. Çocuk okuldayken başkalarının haklarına saygılı olmayı öğrenecektir. “Tüm bunlar yaşama etkin bir şekilde uyum gösterebilmek için gerekli birer davranıştır. Çocuğun bu davranışları kazanmasında rehberlik hizmetleri zorunludur.”(Binbaşıoğlu;1986, s.16)

· Boş zamanları değerlendirme gereksinimi

Bilim ve teknikte sağlanan gelişmeler çalışma hayatında insan gücünden daha fazla tasarruf etmeyi sağlamıştır. Böyle olunca da insanların daha fazla boş zamanları olmuştur. İnsanların bu boş zamanlarını kendilerini geliştirmek için kullanmaları gerekir. Bu alışkanlığın da en iyi verilebileceği kurum okullardır. Okullarda da bu alışkanlığın kazandırılabilmesi için rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ihtiyaç vardır.

· Meslek seçiminin önemi

“İnsanların hayatlarında en önemli dönüm noktalarından birini yapacakları işi seçmeleri oluşturur. Bu bir anlamda gireceği okulu seçmek demektir. Bunun için çocuğun özellikleriyle yapacağı işin bağdaşması lazımdır. Bunu yapabilmek de ancak bilimsel bir inceleme yapmakla mümkün olur. Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile öğrenciye bu konuda da yardım edilmiş olunur.”(Binbaşıoğlu;1986,s.15)

· Okullarda uyumsuzluk sorunları

Okullardaki öğrenci sayısının artması bilim ve teknikteki ilerlemeler köyden kente göçlerin artması gibi çeşitli nedenlerden dolayı yaşam her geçen gün karmaşık bir hal almaktadır. Bu da insanın çevresi ile etkin ve başarılı uyum sağlamasını güçleştirmektedir. Neticede de hırsızlık, yalan söyleme, okuldan kaçma, kabadayılık ve cinsi sapıklık gibi uyum sorunları ortaya çıkmaktadır. Tüm bu sorunları ortadan kaldırabilmek için iyi bir rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti uygulanmalıdır.

“Bu sorunun bir başka boyutu da şu sebepten dolayı ortaya çıkmaktadır: Eskiden yapılan eğitim çalışmaları insan zihninin gelişmesine yönelik olduğu için duygusal yönü ihmal edilmişti. Oysa insan bilişsel ve duyuşsal yönleri ile bir bütündür. Çocuğun duygusal yönünün de eğitilmesi ve onun başkaları ile olan ilişkileri ve duygusal yaşamı da düzenlenmelidir. Bu da planlı bir rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti ile mümkün olacaktır.”(Binbaşıoğlu;1986, s.16)

· Öğrenci başarısızlıkları

Okullarda önemli sayıda öğrenci başarısız olmaktadır. Bu başarısızlığın nedenleri okul koşulları, öğretmen kişiliği, öğretim yöntemi, aile, çevre hatta öğretim programının yetersizliği de olabilir. Sebep ne olursa olsun bu başarısızlığın sonucunda ülkemiz ekonomisi zarar görmektedir. Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile bu konuya da eğilerek sorunun çözümüne kendi imkanları dahilinde yardımcı olabilmektedir.

İşte yukarıda sayılan ve daha da çoğaltılabilecek nedenlerden dolayı okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

BAKIRCIOĞLU, Rasim. Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Yayınevi,1976

BAKIRCIOĞLU, Rasim. İlk, Orta ve Yüksek Öğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Anı Yayıncılık, 2000

KEPÇEOĞLU, Muharrem. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik. Ankara: Yayınevi,1992

KUZGUN, Yıldız. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik. Ankara: ÖSYM Yayınları,1992

MERTOL,Şengül; ERGİN,Hatice; ERSOY,Saniye. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ders notları. İstanbul: İÜ Edeb. Fak. Eğit. Bil. Böl. Ders Notları, 1998

TAN, Hasan. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik. İstanbul: Yayınevi,1992